

tweede avro-symposium : massamedia en maatschappij

a. hendriks

Dit was het thema van het op 13 oktober 1977 in Den Haag gehouden Symposium dat - gezien er reeds een eerste gehouden is in 1974 te Hilversum en nu ook een derde werd aangekondigd in 1978 - kennelijk bedoeld is als de tweede «aflevering» van een reeks.

In 1974 ging het naar aanleiding van het 40-jarig bestaan van AVRO's radiojournaal over «te veel informatie, te weinig communicatie» en in 1978 komt de sportjournalistiek aan de beurt, aldus AVRO's voorzitter, de Heer M.J. Keyzer, in zijn openingstoespraak. Aan de hand van enkele cijfers uit een onlangs door de afdeling Studie en Onderzoek van de AVRO in samenwerking met het Bureau Lagendijk te Apeldoorn gehouden enquête, spitste de voorzitter het thema toe op de macht en onmacht van de media en van het publiek. Immers, deze enquête wees uit dat 37 % van de Nederlandse bevolking ervan overtuigd is dat niet radio en televisie maar wel dagblad en tijdschrift in de eerste plaats de werkelijke opinievormers zijn. Televisie is voor 34 % wel het belangrijkste hulpmiddel om tot een eigen oordeel te komen, maar 19 % stelt hiervoor de gesprekken met de mensen thuis, op het werk en in de vrije tijd bovenaan. En de radio komt pas op de vierde plaats met 6 %.

Ook de inleiders hadden hun betoog rond macht en onmacht opgebouwd. Prof. Dr. J.M. Peters, hoogleraar aan het Dep. Communicatiewetenschappen van de Kath. Univ. te Leuven formuleerde in de vorm van stelling en tegenstelling de wetenschappelijke divergentie die er t.a.v. deze problematiek bestaat. Zo wordt b.v. enerzijds geponeerd en geargumenteed dat de massamedia met hun amusements-

programma's een uitlaatklep bieden voor de spanningen en zelfs voor de agressiviteit die het sociale leven veroorzaakt. Daarentegen vindt men eveneens talloze studies die trachten aan te tonen dat het toenemen van de agressiviteit en van het misdadig gedrag in de maatschappij voor een niet onaanzienlijk deel de schuld is van de massamedia. Een studie die tot de conclusie komt dat de invloed van het visuele geweld op het toenemen van feitelijk agressief gedrag niet bewezen is, wordt door beide richtingen aangegrepen als een argument-pro : voor de ene is deze invloed dus (weer eens) niet bewezen ; voor de anderen bevestigt het feit dat deze invloed (nog) niet bewezen is, dat ze wel degelijk bestaat.

Mevrouw Dra. N. Rempt-Halmanns de Jongh, voorzitter van de Nederlandse Vrouwen Raad, illustreerde in enkele stellingen de machteloosheid van de consument. Deze berust voornamelijk op het feit dat de massamedia slechts éénrichtingskanalen zijn, waarlangs geen echte communicatie mogelijk is. Dat de vrouwen nog machtelozer zijn dan de mannen komt omdat de vrouwen (nog) geen economisch-politieke macht vormen, die in staat is de inhoud van de massamedia enigszins te beïnvloeden.

Na de koffie kreeg de heer W.L. Brugsma, journalist en radio-televisiecommentator bij de VARA, het woord over de machteloze producent. Hij stelde dat de producent in hoge mate afhankelijk is van de machtige (!) consument, die in een pluriform mediasysteem uiteindelijk beslist van welk aanbod hij gebruik wenst te maken en zich daardoor ook kan onttrekken aan informatie en beïnvloeding die hem niet aanstaat.

De uitgesproken voorkeur van de consument voor amusement op televisie heeft er niet alleen toe geleid dat alle televisieprogramma's hieraan min of meer toegeven (vertrossings-effect), maar dat dit verschijnsel ook meer en meer wordt vastgesteld in dag- en weekbladen (Story, Privé, e.d.) om van radio en «literatuur» maar te zwijgen. De heer Brugsma meent de machteloosheid van de almachtige consument elders te moeten zoeken : deze voelt zich niet bij machte wezenlijke verandering te brengen in het complex van sociale krachten dat hem gevangen houdt. Informatie daarover wordt voor hem derhalve minder ter zake doende.

De namiddagzitting was volledig gereserveerd voor een Forumdiscussie o.l.v. de heer E.A. Schüttenhelm. Daarvan maakten naast de voordrachthouders ook deel uit : Mevr. Prof. Dr. C.I. Dessaur (pseudoniem Andreas Burnier), hoogleraar in de Criminologie aan de Kath. Univ. te Nijmegen ; de heer P.J.A. Van der Sanden, Tweede Kamerlid voor het CDA en oud-dagbladjournalist, en de heer J.H. van Meekren, eindredacteur van de actualiteitenrubriek «Televizier Magazine» van de AVRO-Televisie.

Het bleek echter erg moeilijk de tijdens de middagpauze schriftelijk ingediende vragen samenhangend te bundelen.

De overigens voortreffelijke organisatie van dit Symposium maakte het mogelijk dat zowat vijfhonderd personen uit alle geïnteresseerde hoeken op een aangename wijze werden geconfronteerd met problemen rond «de vierde macht», die haar door de wetenschap niet te meten invloed in onze samenleving bouwt op de machteloosheid van consument en producent.